

SLOVENSKI NAROD.

Številka vseh dan popoldne, izvenredni nedelje in praznika.
 Posredni prostor 1 m/m x 54 m/m za navadne in male oglase 80 vin.
 za redne razglase 120 K, za poslane in reklame 2 K. — Pri naročilih nad 10 objav popust.

Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upraviteljsko „Slov. Naroda“ in „Narodna Tiskarna“ Knaflova ulica št. 5, prilicno. — Telefon št. 90.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:

v Jugoslaviji:		v inozemstvu:	
celoletno naprej plačan	K 120—	celoletno	K 140—
polletno	60—	polletno	70—
3 mesečno	30—	3 mesečno	35—
1	10—	1	12—

Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno 50 po nakaznici.
 Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Uredništvo „Slov. Naroda“ Knaflova ulica št. 5, I. nadstropje, Telefon št. 34.

Sejice sprejema le podpisane in zadostno frankovane.
 Receptivov ne vrača.

Posamezna številka velja 60 vinarjev.
 Poština pavžilirana.

Proti poraz Protičeve vlade.

Beograd, 4. marca. Ker tekem dopoldneva včeraj še ni bilo mnogo poslancev zbranih, je bila otvoritev prve seje Narodnega predstavništva preložena na popoldan. Vlado stranke so si napravile poseben bojni načrt, kateri je v glavnem obstajal v tem, da treba na vsak način izsiliti konstatcijo, da je ob otvoritvi seje dovolj poslancev navzočih. Kvorum znaša po trditvi vladnih strank 147, med tem ko demokrati in predsednik sam trdijo, da znaša 149. Iz Srbije in novih krajev je bilo namreč za predstavništvo določenih in v prvi seji sporazumno ugotovljenih zastopnikov 272, pozneje se je pa zbralo iz Makedonije še 24 poslancev.

Vlada s pridobivanjem novih zavetnikov ni imela posebne sreče. Vsakdo je pričakoval, da ima kako posebno skrito rezervo, drugi pa so bili mnenja, da se na kvorum ne bo polagalo važnosti in da bo skušala nova vlada vladati brez parlamenta. Včerajšnji dan pa je pokazal, da ima vlada glede kvoruma popolnoma vezane roke, in da očitno ž njim stoji in pade. Zato je polagala važnost na vsak glas in se ni ustrašila očitno kršiti zakon in politično dostojnost, da je izsilila prvo konstatcijo navzočnosti 147 poslancev. Radikalci so odpuščali poslancu Popadiću, ki so ga pred najkrajšim časom radi njegovih afer sami izključili iz kluba, in ga naročili za včerajšnji dan, da je v zbornici delal nemir. S kakimi obljubami so pridobili Smolaka, pokaže bližnja bodočnost, vsakako je nedvomno, da je Smolaka s tem krenil na pot, ki ga za vselej odtušja demokratični ideji. Kdor pozna, kako vse politično delo poslanca Čingrije napolnjuje skrb za dalnatinjske parobrodarje, se ne bo čudil, da se približuje sedanjim, kakor vsaki drugi vladi.

Razen gospodov, ki so vedoma prisostvovali seji, bilo pa jih je nekaj, ki so jih radikalni zapisnikarji Pero Jovanović in vsega zmožni Šimrak proglasili za navzoče, dasi dotičniki pač niso o tem sanjali. Trije mladiči so bili proglaseni kot prisotni, več neverificiranih poslancev so Hranica, Šimrak in Jovanović enostavno proglasili za navzoče. Konečno so glasovali tudi taki, ki so po ustavi kot ukazno imenovani

državni uradniki izgubili mandat. Med temi je n. pr. Slovenec Ivan Schvegel. Poleg tega so radikalni zapisnikarji proglasili, da so navzoči sledeči demokratično socialistični poslanci, kateri so pa že bili v resnici zapustili dvorano in se na poziv seveda niso oglasili: Angielinović, Radivojević, dr. Lončar in razen teh tudi republikanec Strajković. Štirji izraziti nasprotniki vlade figurirajo danes med onimi, s katerimi se uradni »Presbiter« Šopri, kakor z vladno večino!

Cela prva seja je bil en sam niz kravalov in poslovnih nesmislov. Dnevni red na primer ni dal na glasovanje predsednik, ampak Protič. Vladne stranke opozicijskim govornikom niso dovolile govoriti, pri tem so se najbolj surovo obnašali katoliški duhovniki Smodej, Šimrak, Segvič v taki fini družbi kakor sta Hanžek in Hranica.

Protič je bil skrajno jako zmagoslaven in je dal Presbiterju ukaz razglasiti prisotnost 152 poslancev, četrte ure nato je skrajal število na 149, nato se je pa še izkazalo, da se je Šimrak vstel za dva. Se celo nekateri hrvatski poslanci so glasno ugovarjali švindlerskim metodam zapisnikarjev.

Zjutraj je imela demokratična zajednica sejo, v kateri je bilo še 8 poslancev za udeležbo na sejah predstavništva. Ko pa so videli, kako metode želi uporabljati vlada, so tudi oni odstopili in je zavladala popolna enoglasnost v stranki. Poslanci vladnih strank so po seji bili jako potrjeni in so priznavali, da vlada kvoruma nima in da se je kompromitirala.

Danes se bodo izvršile uradne ugotovitve glede izvršenih falsifikatov. Opozicija je zahtevala zapisnik, pa se jim ga vladni zapisnikarji niso upali izročiti.

S tem postopanjem je vlada izgubila pravico na kako obzirnost in bode jutri v petek, ko se zopet otvorila seja, najprej treba očistiti falsifikate prve seje. Protič je že začel pripravljati umik, češ da je svojčas odsek že sprejel znižanje kvoruma na 100 poslancev. Seveda sklep odseka ni sklep zbornice, in bode Protič še čakal, kdaj tak sklep zbornice spouluje. Jutrišnji dan bode za vlado kritični dan prve vrste.

Zopet en dokaz.

Slovenija je tvorila etapno ozemlje soške fronte. V njej je bilo nagromadeno ogromno vojnega materiala. Vsakovrstne potrebščine moderne armade je bilo dobiti po skladiščih. Od dragocenih in tehnično dovršenih strojev, pa do navadnega žebila za oslovsko podkev.

Ko se je soška fronta razblinila v nič in so množice vojaštva prešle na poti na sever v naše zemlje, so morale tu pustiti vse, kar so imele eraričnega s sabo. Avtomobile, vozove, konje itd. itd. Množina vojnega materiala na slovenskem ozemlju se je pomnožila, milijunska vrednost je tičala v njem.

Vse to blago kot last bivšega avstro - ogrskega erarja je z dnem preobrata prešlo v last narodne vlade, oziroma pozneje v last jugoslovanske države. Država je postala izključna njegova lastnica. Pri gospodarenju s tem blagom bi torej morali biti merodajni samo interesi lastnika države.

Za zbiranje, sortiranje, inventariziranje, porazdelitev in razprodajo tega demobilizacijskega blaga je bila v Ljubljani ustanovljena takozvana Gospodarska komisija za stvarno demobilizacijo. O delovanju te komisije je bilo čuti vedno veliko pritožb. Komisija se ni ozirala na korist države, odločevali so osebni oziri, razni sorodniki, politični somišljeniki tedanjega poverjenika za trgovino in obrt, inž. Remca so bili deležni posebnih milosti. Resnično potrebni obrtniki, ako niso imeli posebne protekcije, potrebnega blaga niso dobili, da bi mogli začeti z rednim delom v svojih delavnicah.

Pritožbe so rastle, javno in skrivaj se je mnogo šepetalo, tako da je bila ravno odstopniša deželna vlada v Ljubljani prisiljena ustanoviti posebno anketno komisijo z nalogo, da pregleda poslovanje in delovanje gospodarske komisije za stvarno demobilizacijo in še reši, kar se rešiti da. Delo te ankete je težko in ogromno, kajti njena revizija mora segati nazaj v one divje dni revolucije, v katerih je vsak, ki je imel roke za grabljenje in žep brez dua, mislil, da lahko vzame kar in kolikor hoče in da državnega blaga ni nič škoda. Ta anketa si mora biti sveta, da je bilo takrat težko delovati hitro in previdno tako, da ne bi ničesar prišlo v nepravne roke. Ugoto-

viti mora, kaj bi se tatvin in nerednosti pri dobri volji in vesti, pri objektivnem poslovanju gospodarske komisije lahko onemogočilo in državne blaginje obožavilo za velike svote tisočakov. Vsak človek z zdravimi možgani ve, da bi niti sam Bog ne zabranil v tedanjih dneh raznih tatvin, poneverjenj, raznih nepoštenih kupcij. Delo ankete za revizijo poslovanja gospodarske komisije mora voditi misel: vse razumeti, vse odpuščati. Kar pa pri delovanju gospodarske komisije iz stališča državne koristi ne more in ne sme razumeti, tega tudi odpuščati ne sme. In neodpuščljivo delovanje mora biti kaznovano! Radovedni smo, ako bodo uredniki »Slovenca«, »Domoljuba« in »Večernega Lista« tudi ogorčeni, ko bodo slišali, kako je delovala in poslovala gospodarska komisija, ker so ti gospodje vedno tako strašno zavzeti za koristi države, naroda in splošnosti. Radovedni smo na neumiljeno žigosanje delovanja inž. Remca. Objektivna resničnost, odprti usta, priliko imajo!

Posla je imela gospodarska komisija ogromno. Razumljivo. Kjer pa je veliko posla in tako različnega, je pa neobhodno potrebno, da je pisarna dobro urejena. Noben dopis ne sme biti izgubljen, vsak važnejši odgovor mora imeti kopijo. Evidenca mora biti natančna. Ne sme se zgoditi, da je v kakem aktu vpisano, da je bilo toliko in toliko blaga prodano, nikjer pa ni dobiti za kakšno ceno in ali je bilo blago že resnično plačano ali ne. Na ta način marsikateri dolžnik zgine iz evidence — in nikdar ne plača. Vsega tega gospodarska komisija ni imela. Vse v neredu, brez sistema, brez registrature.

Prvo, kar bi človek mogel in smel zahtevati v uradnih prostorih gospodarske komisije, bi bil natančen inventar vsega demobilizacijskega blaga, raztresenega po raznih skladiščih, in natančno evidenco tega inventarja. Teza ni. Brez inventarja je ribarenje v kalnem omogočeno in nerednostim in nepoštenostim so vrata odprta na stežaj. Vsak berač ima svoje krajerje pošteno prešteje, gospodarska komisija ni imela nikdar toliko volje, da bi natančno popisala ves material. Ali tiči v tem nedostatu zloben namen? Sedaj razumemo kratke odgovore ponižnemu mizarju iz dežele: ne vemo, če

imamo. Vprašajte v Škotti Loki ali v Zalogu ali v Mariboru!

Tudi pravih knjigovodstva niso imeli. Sele sedanji knjigovodja je stvar nekoliko uredil. Manjkali so vsi potrebni knjigovodstveni pripomočki: saldakonti, inventarji, evidenčne knjige o oddanem blagu, knjige o prejetih in oddanih zalozgah. Nikdar ni bilo mogoče ugotoviti vsakokratskega stanja razpoložljivega blaga. Kar je bilo knjig in pripomočkov, je pomanjkljivo. Take nerednosti so neodpuščljive. Zakaj? Ni treba posebne modrosti, da to uganete. Tako je bilo mogoče, da je marsikaj izgubilo kar pod roko in da o tem ni nihče vedel in tudi danes nihče ne more izvedeti.

Razne podatke o terjatvah in o dolgu ter o blagu je dobiti samo iz posameznih aktov in sejih zapisnikov. Nakaznic dolgo časa sploh ni bilo.

Blagajniške in knjigovodstvene posle je opravljala ena in ista oseba. To je že predznak.

Vsled pomanjkljivega knjigovodstva je nemogoče ugotoviti sedanjo množino blaga in stanje plačil, nemogoče je ugotoviti, komu je bilo blago (in koliko) oddano na kredit ali v samo vporabo. Kako ogromna množina blaga bo za vedno neplačana! Kdo bo sedaj — po tako dolgem času mogel ugotoviti vse terjatve? Če bo to sploh mogoče, dvomimo. Nevarnost leži v tem, da bo marsikateri, ki se ne bo mogel izkazati s pravilno pobutnico, svoje že plačano blago, moral še enkrat plačati, ali pa mu bodo blago konfiscirali. — Na koga naj tu pade ta jeza in gnjev? — Odgovor dobite v »Slovenca«.

Blago se je oddajalo kar na slepo, tja v en dan. Brez enotnih cen, ki bi odgovarjale valutarni vrednosti krome. Danes je bilo blago prodano po predvojni ceni, jutri je isto blago v kakem drugem skladišču slo še celo pod to ceno. Prodajne cene niso odgovarjale tržnim cenam. Nikjer ni videti enote. Blago sploh ni bilo nikjer cenjeno, ali pa po neverjetnih, dostikrat kar po skladiščnih samih. Eno in isto blago je imelo na en in isti dan v raznih skladiščih razno, zelo različno ceno. Kakor, da bi bila cena od skladišča odvisna! Včasih je bilo sicer blago pravilno cenjeno, oddalo pa se je pod ali nad to ceno.

Par slučajev! V seji je bilo sklenjeno, da se tračnice prodajajo po

Fran Govekar:

Svitanje.

(Dalje.)

Hueber in Premrov pa sta prišla za njima in medtem že docela izpraznila svoja tobačna mehurja ter osrečevala tobakarje brez razločka. Ker pa je bilo še vsega premalo, sta tekla na pošto in se vrnila z novimi zavoji tobaka; poštini blapec in par vajakov ž njim je prineslo nekaj butar drv, velik kotel, vrečico moke in poln koš krompirja in repe. Hitro so vojaki zakurili, in v kotlu se je začelo kuhati.

Wenigar in Prašnikar pa si nista dala miru in sta begala po Postojni od hiše do hiše:

»Imejte usmiljenje in usmiljenje dosežete sami! Ljudje so kakor mi, morda krivoverci, a zato še nesrečnejši kakor mi! — Nič divjega, nič krvoločnega ni na njih. Pojdite, pogledajte jih sami, in zasmilijo se vam kakor so se nama! Od lakote cepajo! In koliko jih pomre! A pomislite: Tudi ti imajo svoje očete, matere in otroke — tudi njih svojci skrbijo zanje, jokajo za njimi, kakor naši očete, naše matere in naši otroci. Koliko naših vajakov je danes na Laškem in Francoskem ujetnikov! In Bog vidi nas in na naših sinovih poplača vse, kar storimo francoskim nesrečnejšem. Dajte jim kar morete, pomagajte jim »pour l'amour de Dieu« — iz ljubezni do Boga in do njegovega križanega Sina!»

In iz marsikatero postojnske hiše so prinesle ženske in moške kruha, krompirja, polente, suhega sadja in kuhanega sočivja tja k cerkvi sv. Štefana, kjer se je razgrnilo celo taborišče. Zaplamtelo je več ognjev in nad vsemi se je kadilo in kuhalo za gladne vojake in izčrpane vojne ujetnike...

Komaj dobro uro nato pa se je pomikal izpred zopet dalje, zakaj povelje se je glasilo, da morajo biti do noči vsaj že v Planini.

In takrat je sedela Wenigarjeva družba že zopet za mizo ter uživala blage župnikove kuhinje.

Le Hueber je odšel domov. Bil je molčeč mož, a tem bolj zgovorni so bili zato ostali.

»Nikdar ne pozabimo,« je dejal Wenigar, »da ostane vedno resnično, kar nas je učil v svojem nepozabnem, zgodovinsko slavem pastirskem pismu blagopokojni Herberstein: »Posnemajmo Izveličarja, ki je izprebračal zablodele s svojo dobrotnostjo! Vsak človek ima priloženo pravico živeti v tisti veri, ki se mu zdi po njegovem spoznanju in po njegovi vesti najbolj prava!« Le Bog je sodnik!»

Govorili so obširno o tolerančnem ediktu cesarja Jožefa in o tolerančnem pastirskem pismu Herbersteinovem. Nikdar ni izdal kak vladar plemenitejšega proglaša, nikoli še kak škof pisma širšega duševnega obzorja. Ogromna večina takratne duhovščine je obsojala besno oba, nekateri iz egoizma, drugi iz neizobraženosti. Wenigar pa je bil med onimi redkimi prosvedčevalci svobode, ki so

odkrito zastopali njuna plemenita, napredna in modra načela pri vsaki priliki; zastopal jih je in se po njih tudi ravnal, govoril je o njih, razlagal, utemeljeval in jih v dejanju izpolnjeval.

In nato so govorili o vojni.

»Čemu ta vojna? Kaj hočejo Francozi?« je govoril Wenigar. »Premišljal sem mnogo o tem, čital to in ono, izpraševal in izkušal priti zagonetki do dna. A do resnice je priti težko... Baron Zojs pa mi je pisal te dni: »Morda se navdušujemo za nekaj, kar je krivično, in morda se napenjamo vzdržati živo, kar je že davno zaslužilo pogin? Nato odgovori zgodovina in vse je v božjih rokah. Toda meni se zdi, da se borita zdaj dva sistema: germanski absolutistični in feudalni državni sistem in republikanski sistem demokratizma. Ali naj zmaga suverenost vladarjev in aristokracije ali suverenost narodov in individvijev?« Tako mi je pisal baron Zojs... In zopet pravim ž njim vred: »Le Bog bo sodnik!«

Stari Prašnikar pa je majal svojo belo glavo: »Da bi nam Francija prinesla s svojimi giljotinami in s frigiško čepico na drevesu svobode lepšo usodo? Ne, ne, Avstrija je še vedno najmočnejša opora in najtrdnjši zid katoličanstva in kulture!«

»Odpovo, najtrdnjši zid katoličanstva in germanstva,« je pritril Wenigar. »Toda brez teh dveh bi brčias tudi današnje Avstrije ne bilo: Zahvaliti se morata torej drug drugemu... Ali kaj pravijo narodi? Kdo vpraša za želje in želje narodov? Ali so zadovoljni ali

nesrečni za tem ozidjem? — Blaz, jaz ne trdim ničesar. Toda te dni sem čital iznova Linhartovo zgodovino in v uvodu med vrstami sembral misel, ki sem vam jo razodel ravnokar sam... Čakajte! Takoj vam prečitam tisto mesto...

In Wenigar je posegel v knjižnico po knjigo ter hitro listal po njej. Nato je čital:

»Davno je že učeni svet edin v tem, da so se Slovani razširili kakor noben drug narod; da so, preden je vedel o njih Rim in Bizanc, bili močnejši, snovali države in jih razdirali; da posedajo še sedaj pol Evrope in Azije, da ne zasluži nobeno ljudstvo tolike pozornosti s strani zgodovinarja, modroslovca in državnikarja. — Da so med narodi avstrijske monarhije Slovani po številu in moči najodličnejši, da bi se morala Avstrija prav tako imenovati slovenska država kakor Rusija, ako bi bila v državoslovju navada, vsoto združenih moči, na katerih sloni močnost te države, imenovati po največji enakovrstni moči, na to se je doslej premalo oziralo. Ako se hočeš o tem prepričati, pogledaj od Jadranskega morja preko notranje Avstrije, Ogrske in pridruženih kraljestev — s posttranskim pogledom proti vzhodu — skozi Galicijo, Vladimirijo, Šlezijo, Moravsko, Češko — preštel potem milijone Slovanov, in preudari: kaj so Slovani za Avstrijo in kaj lahko postanejo!« — Prijatelj, tako je pisal Anton Linhart že l. 1791: — že preko leta dni počiva v grobu. — a Slovenci si njegovih besed niso niti zapomnili, niti njegovih misli še doumili, niti njegovih vprašanj še razumeli.

